

Sveučilište u Splitu

Sveučilišni odjel za stručne studije

PRIMIJEJENJENA UMJETNA INTELIGENCIJA

Detaljni izvedbeni nastavni program - detailed course syllabus

akademska godina 2017./2018.

Split, lipanj 2017.

OSNOVNI PODACI O PREDMETU

<i>Vrsta studija</i>	Specijalistički studij - 120 ECTS		
<i>Naziv studija</i>	Specijalistički studij politehnike		
<i>Naziv predmeta</i>	PRIMIJENJENA UMJETNA INTELIGENCIJA		
<i>Kod predmeta</i>	DIT011		
<i>ECTS - bodovi</i>	6		
<i>Status predmeta</i>	Obavezni		
<i>Godina studija</i>	Prva		
<i>Semestar studija</i>	Drugi		
<i>Web stranica predmeta</i>	http://moodle.oss.unist.hr/		
<i>Aktivna nastava (ukupno sati po semestru)</i>	Predavanja		30
	Auditorne vježbe		15
	Seminar		15
<i>Preduvjeti za upis</i>	Nema		
<i>Jezik nastave</i>	Hrvatski, Engleski (konzultativno)		
<i>Vrijeme održavanja nastave</i>	Predavanja	Svi studenti	
	Auditorne vježbe	Svi studenti	
	Laboratorijske Vježbe	Po popisu (moodle)	
	Laboratorijske Vježbe	Po popisu (moodle)	
	Laboratorijske Vježbe	Po popisu (moodle)	
	Laboratorijske Vježbe	Po popisu (moodle)	
	Laboratorijske Vježbe	Po popisu (moodle)	

OSNOVNI PODACI O NASTAVNICIMA

<i>Nositelj predmeta</i>	dr. sc. Toma Rončević, viši predavač	
<i>Adresa ureda / broj sobe</i>	Kopilica 5, soba 115	
<i>e-mail</i>	roncevic@oss.unist.hr	
<i>Telefon</i>		
<i>GSM</i>	091 33 44 840	
<i>web stranica</i>	Nema	
<i>Konzultacije</i>	Vrijeme	na službenim stranicama www.oss.unist.hr
	Mjesto	
	Vrijeme	
	Mjesto	

OPIS PREDMETA

<i>Ciljevi predmeta su:</i>	• upoznavanje sa metodama iz područja umjetne inteligencije i njihovoj primjeni na konkretnim problemima.
<i>Ishodi učenja</i> <i>Nakon uspješno položenog predmeta studenti će moći:</i>	1. definirati osnovne metode i algoritme iz područja umjetne inteligencije, 2. pokazati ideje koje stoje iza različitih algoritama i njihovu namjenu, 3. odabrati metode na konkretnim problemima, 4. odrediti i ukazati na greške u programu, prepoznavati probleme na kojima se mogu primijeniti metode iz umjetne inteligencije, 5. formulirati probleme kao problem iz područja umjetne inteligencije ili unaprijediti postojeći programski kôd primjenom naučenih metoda, 6. ocjenjivati aplikacije i pozadinske algoritme korištene za njihovu realizaciju.
<i>Okvirni sadržaj</i>	Uvod i motivacija za primjenu metoda iz područja umjetne inteligencije i njihova aplikacija. Programiranje, algoritmi i strukture podataka. Agenti i okoliši. Algoritmi za informirano neinformirano pretraživanje. Podržano učenje. Igre za dva igrača: minimax i MTCS algoritmi. Strojno učenje. Linearni modeli za regresiju i klasifikaciju. Logika prvog reda i logičko zaključivanje. Neuronske mreže. Regresijski model za podržano učenje. Drugi oblici učenja i primjena strojnog učenja za različite domene.

IZVEDBENI PLAN RADA

Tjedan	Datum	Oblik nastave	Tema:
1.		Predavanja	Uvod. Razvoj i podpodručja umjetne inteligencije. Tipični problemi iz područja umjetne inteligencije. Osnove programskog jezika Python.
		Lab. vježbe	Upoznavanje sa Spyder razvojnim okruženjem.
		Lab. vježbe	Upoznavanje sa programskim jezikom Python.
2.		Predavanja	Algoritmi i složenost. Klase složenosti. Teški i laki problemi. Osnovne strukture podataka. Rad sa osnovnim tipovima u Pythonu.
		Lab. vježbe	Upoznavanje sa programskim jezikom Python.
		Lab. vježbe	Upoznavanje sa programskim jezikom Python.
3.		Predavanja	Stabla i grafovi. Neinformirane pretrage: u dubinu i širinu. Dijkstrin algoritam najkraćeg puta. Rješavanje problema pretragama.
		Lab. vježbe	Upoznavanje sa programskim jezikom Python.
		Lab. vježbe	Upoznavanje sa programskim jezikom Python.
4.		Predavanja	Agenti i okruženja. Deterministička okruženja. Problem složenosti. Informirane pretrage i heuristike: Best First i A* pretrage.
		Lab. vježbe	Rješavanje zagonetki neinformiranom pretragom.
		Lab. vježbe	Rješavanje zagonetki neinformiranom pretragom.
5.		Predavanja	Igre s protivnikom. i minimax algoritam. Različita unapređenja minimax algoritma: alpha-beta rezanje, hash tablice, iterativno produbljivanje, heuristike.
		Lab. vježbe	Rješavanje zagonetki informiranom pretragom.
		Lab. vježbe	Rješavanje zagonetki informiranom pretragom.
6.		Predavanja	Primjeri implementacije heuristike za različite

			igre. Igre sa više protivnika. Stohastička okruženja. Prilagođavanje minimax algoritma za slučajnost i više protivnika.
		Lab. vježbe	Implementacija igre sa minimax algoritmom.
		Lab. vježbe	Implementacija igre sa minimax algoritmom.
7.		Predavanja	Slučajnost. Multiarmed bandit problem. Flat Monte Carlo algoritam. Monte Carlo Tree Search (MCTS) algoritam.
		Lab. vježbe	Implementacija agenta sa minimax algoritmom.
		Lab. vježbe	Implementacija agenta sa MCTS algoritmom.
8.		Predavanja	Podržano učenje. Tranzicijski model stanja. Nagrade, akcije, odluke i politike. Markovljevo svojstvo. Učenje vrijednost stanja. Učenje vrijednosti akcija.
		Lab. vježbe	Implementacija agenta sa MCTS algoritmom.
		Seminar	Opis seminarskog rada: implementacija minimax ili MCTS algoritma za zadanu igru.
9.		Predavanja	Strojno učenje. Vrste učenja. Modeli, hyperparametri i podaci. KNN model. Evaluacija modela.
		Seminar	Seminarski rad: samostalan rad studenata uz konzultacije sa nastavnikom.
		Seminar	Seminarski rad: samostalan rad studenata uz konzultacije sa nastavnikom.
10.		Predavanja	Linearni modeli. Linearna regresija. Logistička regresija (klasifikacija).
		Seminar	Seminarski rad: samostalan rad studenata uz konzultacije sa nastavnikom.
		Seminar	Seminarski rad: samostalan rad studenata uz konzultacije sa nastavnikom.
11.		Predavanja	Linearna odvojivost. Primjeri učenja za OR, AND i XOR probleme. Polinomske značajke i regularizacija.

		Seminar	Seminarski rad: samostalan rad studenata uz konzultacije sa nastavnikom.
		Seminar	Seminarski rad: samostalan rad studenata uz konzultacije sa nastavnikom.
12.		Predavanja	Nelinearni modeli. Neuronske mreže. Opis umjetnog neurona. Aktivacijske funkcije.
		Seminar	Seminarski rad: samostalan rad studenata uz konzultacije sa nastavnikom.
		Seminar	Seminarski rad: samostalan rad studenata uz konzultacije sa nastavnikom.
13.		Predavanja	Dvoslojna neuronska mreža. Backpropagation algoritam.
		Seminar	Seminarski rad: samostalan rad studenata uz konzultacije sa nastavnikom.
		Seminar	Seminarski rad: samostalan rad studenata uz konzultacije sa nastavnikom.
14.		Predavanja	Duboke neuronske mreže. Slojevi i arhitekture neuronskih mreža. Problemi i rješenja za treniranje dubokih neuronskih mreža.
		Seminar	Seminarski rad: samostalan rad studenata uz konzultacije sa nastavnikom.
		Seminar	Seminarski rad: samostalan rad studenata uz konzultacije sa nastavnikom.
15.		Predavanja	Primjena neuronskih mreža za računalni vid i za obradu prirodnog teksta. Drugi modeli za strojno učenje.
		Seminar	Obrane seminarskih radova
		Seminar	Obrane seminarskih radova

LITERATURA

Obvezna literatura	Bilješke s predavanja moodle.oss.unist.hr
Dopunska literatura	S. Russell, P. Norvig, Artificial Intelligence: A Modern Approach, Prentice Hall, 3. izdanje, 2009.

<i>web stranice</i>	
<i>Časopisi</i>	
<i>Ostalo</i>	

POVEZIVANJE AKTIVNOSTI STUDENATA S ISHODIMA UČENJA

Aktivnost	Sati rada studenta ECTS bodovi	Ishodi učenja
<i>Predavanja</i>	30 sati / 1 ECTS	1,2,3,4,5
<i>Auditorne vježbe</i>	15 sati / 0,5 ECTS	3,4,5
<i>Seminarski rad</i>	15 sati / 0,5 ECTS	2,3,4,5,6
<i>Samostalno učenje</i>	105 sati / 3.5 ECTS	1,2,3,4,5,6
<i>Konzultacije i završni ispit</i>	15 sati / 0,5 ECTS	1,3,5
UKUPNO:	180 sati / 6 ECTS	1,2,3,4,5,6

KONTINUIRANA PROCJENA

Pokazatelji kontinuirane provjere	Uspješnost A_i (%)	Udjel u ocjeni k_i (%)
<i>Nazočnost i aktivnost na nastavi (pred. + vježbe)</i>	70 – 100	100

ZAVRŠNA PROCJENA		
Pokazatelji provjere - završni ispit (prvi i drugi ispitni termin)	Uspješnost A_i (%)	Udjel u ocjeni k_i (%)
<i>Obrana seminarskog rada (praktični ispit)</i>	50 - 100	50
<i>Teorijski ispit (pisani i/ili usmeni)</i>	50 - 100	40
<i>Prethodne aktivnosti (uključuju sve pokazatelje kontinuirane provjere)</i>	50 - 100	10
Pokazatelji provjere - popravni ispit (treći i četvrti ispitni termin)	Uspješnost A_i (%)	Udjel u ocjeni k_i (%)
<i>Obrana seminarskog rada (praktični ispit)</i>	50 - 100	50
<i>Teorijski ispit (pisani i/ili usmeni)</i>	50 - 100	50

OCJENJIVANJE

Općenito se ocjena na završnom i popravnom ispitu (u postotcima) formira temeljem svih pokazatelja koji opisuju razinu studentskih aktivnosti prema relaciji:

$$Ocjena (\%) = \sum_{i=1}^N k_i A_i$$

k_i - težinski koeficijent za pojedinu aktivnost,

A_i - postotni uspjeh postignut za pojedinu aktivnost,

N - ukupan broj aktivnosti.

Primijenjena umjetna inteligencija - konačna ocjena na završnom ispitu za studente koji su pozitivno riješili ispite i obranili seminarski rad:

$$Ocjena (\%) = 0,5A_1 + 0,5A_2$$

- obrana seminarskog rada: $k_1 = 0,5$; $A_1 = 50 - 100 \%$,
- teorijski ispit: $k_2 = 0,5$; $A_2 = 50 - 100 \%$

Napomena: $k_1 + k_2 = 1$

ODNOS POLUČENOG USPJEHA I PRIPADNE OCJENE

Postotak	Kriterij	Ocjena
od 50% do 61%	<i>zadovoljava minimalne kriterije</i>	dovoljan (2)
od 62% do 74%	<i>prosječan uspjeh s primjetnim nedostacima</i>	dobar (3)
od 75% do 87%	<i>iznadprosječan uspjeh s ponekom greškom</i>	vrlo dobar (4)
od 88% do 100%	<i>izniman uspjeh</i>	izvrstan (5)

Primjer proračuna za studenta koji je za pojedine pokazatelje polučio sljedeće postotke:

- obrana seminarskog rada: $A_1 = 100\%$,
- teorijski ispit $A_2 = 100\%$,

Ukupna ocjena:

$$Ocjena (\%) = 0,5 \cdot 100 + 0,5 \cdot 100 = 100\%$$

$$Ocjena = \text{izvrs tan}(5)$$

Studenti koji nisu položili ispit putem kolokvija polažu završni ispit koji se sastoji od praktičnog i teorijskog dijela. Isto vrijedi i za popravne ispite. Detaljni opis je naveden u dodatnim informacijama o predmetu. Izračun ocjene vrši se na već navedeni način.

PRIJEDLOG TEMA ZA ZAVRŠNI RAD

	na službenim stranicama: mentor.oss.unist.hr

DODATNE INFORMACIJE O PREDMETU

Potrebno predznanje:

- napredno poznavanje programiranja (algoritmi, strukture podataka)
- poznavanje matematike (funkcije, derivacije funkcija, vjerojatnost i statistika)

Uvjeti za pristupanju ispitu iz Primijenjena umjetna inteligencija su:

- Nazočnost na predavanjima i auditornim vježbama u iznosu od najmanje 70% predviđene satnice (za izvanredne studente obveza je 50% prisutnosti).
- Izrađen i obranjen seminarski rad

Studentima koji nisu ispunili sve gore navedene uvjete u ispitnu listu u prvom terminu završnog ispita upisuje se: *ponovo upisati*, a u prijavnicu (ispitni list) ocjena *nedovoljan (1)*, uz napomenu da student u narednoj akademskoj godini mora ponovo upisati predmet Primijenjena umjetna inteligencija.

ISPITI

Završni ispit polaže se u dva termina zimskog ispitnog roka. Obvezan je za sve studente koji su upisali predmet i nije ga potrebno prijavljivati. Studentima koji nisu pristupili završnom ispitu upisuje se u ispitnu listu i prijavnicu (ispitni list): *nije pristupio*. Studentima koji nisu položili upisuje se ocjena *nedovoljan(1)*. Svi studenti koji nisu položili završni ispit moraju polagati popravni ispit.

Popravni ispit polaže se u dva termina jesenskog ispitnog roka. U zadnjem terminu (četvrti put) ispit se polaže pred tročlanim ispitnim povjerenstvom.

Ispit (završni ili popravni) se sastoji od obrane seminara i teorijskog (pisanog i/ili usmenog) dijela. Može se polagati maksimalno četiri (4) puta unutar jedne akademske godine.

Teorijski ispit je ispit na kojem nastavnik usmeno provjerava znanje studenta tako da mu zada tri pitanja iz bilo kojeg područja kolegija. Za pozitivnu ocjenu potrebno je riješiti, odnosno odgovoriti na najmanje 50% od ponuđenih pitanja. Dodatni uvjet je da pozitivno ocijenjeni odgovori i rješenja moraju biti ravnomjerno raspoređeni po nastavnim područjima tj. rezultat od 0% u pojedinom području znači i negativnu ocjenu cjelokupnog ispita.

Studenti moraju ispitu pristupiti u točno određenim, unaprijed objavljenim terminima. Studentima koji nisu pristupili ispitu upisuje se u prijavnu listu „nije pristupio“ što znači da je izgubio jednu mogućnost izlaska na ispit. Usmeni ispit se održava najkasnije 7 dana nakon pismenog ispita. Za dodatna objašnjenja pojedinih dijelova ispitnog gradiva studenti se mogu obratiti predmetnim nastavnicima u terminima konzultacija ili po dogovoru i to u tijeku cijele školske godine.

Napomena: Nastavni materijali za studente (skripta, zbirke zadataka, riješeni primjeri,...), listovi predmeta, evidencija nastave, detaljni izvedbeni program predmeta, tekuće obavijesti i sve druge informacije dostupne su studentima na MOODLE-u.

Sukladno „Pravilniku za provođenje studentskog vrednovanja nastavnika i nastave“, preporukama Centra za unaprjeđenje kvalitete Sveučilišta u Splitu, Odbora za unaprjeđenje kvalitete Odjela za stručne studije i pomoćnika pročelnika Odjela zaduženog za kvalitetu te semestralnim provođenjem studentske ankete, vrši se kontinuirana provjera kvalitete svih parametara nastavnog procesa.